

ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ТЕКСТУ	10
1.1. Лінгвістичні особливості тексту.....	10
1.2 Навчання стилістично диференційованого мовлення молодших школярів на основі тексту.....	25
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОБОТИ З ТЕКСТОМ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	37
2.1 Зміст вивчення поняття «текст» у сучасній початковій школі.....	37
2.2 Текст як навчальна одиниця в програмі з української мови для початкових класів.....	43
2.3. Система текстових завдань для розвитку комунікативних умінь молодших школярів.....	50
2.4 Переказ як один із видів текстотворення.....	62
2.5 Експериментальна перевірка результативності запропонованої методики.....	66
Висновки до розділу 2	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВИСНОВКИ

«Для з'ясування стану проблеми дослідження в практиці сучасної початкової школи було проведено спостереження за навчально-виховним процесом на уроках мови в 3 класах; анкетування, контрольні зрізи знань зі стилістики; контрольні зрізи щодо володіння учнями монологічним мовленням» [6,78]. Здобуті результати дають підстави стверджувати, що більшість учнів початкових класів мають середній рівень знань зі стилістики, недостатньо володіють роботою над текстами різних типів і стилів, що є істотними причинами відсутності систематичної роботи з формування стилістичних умінь у молодших школярів. Учителями застосовуються окремі методи і прийоми, вправи й завдання, які відповідають цій меті. Як наслідок, у писемному мовленні учнів виявлено низку помилок і недоліків, що спричиняли порушення стильової єдності висловлювань, свідчили про лексичну бідність мовлення, нерозвиненість чуття мови, невміння комунікативно виправдано, стилістично доцільно вживати мовностилістичні засоби у текстах різних типів і стилів. Результати аналізу письмових творчих робіт засвідчили, що загальний рівень сформованості вмінь будувати висловлювання різних типів і стилів в учнів 3 і 4 класів є недостатнім. Таким чином, аналіз стану проблеми формування стилістичних умінь молодших школярів у теорії та практиці навчання підтверджує її актуальність.

Експериментальне дослідження показало, що на основі набутих знань про структурну організацію тексту, засоби оформлення думки усно й на письмі в молодших школярів формувалися вміння створювати тексти відповідно до поставлених завдань, використовуючи при цьому адекватні мовні засоби, конструювати тексти певної форми мовлення й стилю, редагувати чуже чи власне висловлювання.

Як свідчать результати експериментального навчання, ефективними виявилися пояснювально-ілюстративний та частково-проблемний методи навчання. У їх основі були прийоми спостереження за ознаками текстів, порівняння та зіставлення мовних і мовленнєвих явищ.

Застосуванню репродуктивного методу навчання мовлення віддавали перевагу на етапі осмислення молодшими школярами знань про ситуацію спілкування, усвідомлення залежності використовуваних мовних засобів від умов та завдань спілкування, а також з метою формування вмінь мотивувати добір мовних засобів у власних усних і письмових висловлюваннях.

У процесі експериментальної перевірки розробленої системи тренувальних вправ підтвердилася істинність вихідної гіпотези: «процес формування мовленнєвих умінь і навичок молодших школярів підвищувався за умови застосування в початкових класах функціонально-стилістичного й комунікативно-діяльнісного підходів у навчанні мови» [8, 54]; формування мовленнєвих умінь і навичок молодших школярів здійснюється в процесі сприймання, розуміння й продукування текстів усної й писемної форм, що сприяє оволодінню обома формами як специфічними видами мовленнєвої діяльності; процес формування комунікативної компетенції молодших школярів ґрунтується на елементарних знаннях про ознаки усної й писемної форм мовлення та їх стилістичних різновидів.

Отже, запропонована методика забезпечує вдосконалення мовленнєвої, мовної та соціокультурної компетенції школярів (відповідно до вимог стандарту), розвитку мовної здібності дітей, «виховує етичні якості особистості, емоційної і вольової сфер, що зрештою обумовлює особистісно - орієнтовану спрямованість розробленої методичної системи» [8, 54].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галайда Б. Формування навичок мовленнєвої діяльності // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2007. № 10. С. 48–60.
2. Гамза А.В. Формування в молодших школярів текстотворчих умінь у процесі вивчення дієслова // Початкова школа. 2010. №1. С. 11-15.
3. Гац Н.А. Засоби зв'язності тексту у початковому навчанні рідної мови // Початкова школа. 1996. №1. С.23-29.
4. Гордіюк Н. Особливості сприймання художніх текстів молодшими школярами // Мандрівець. 2000. №3-4. С. 75-78.
5. Гудзик І. П. Формування умінь розуміти текст // Рідні джерела. 1999. №3. С. 17-21.
6. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи . 2018. № 4. С. 40 – 42
7. Донченко Т. Формування в учнів поняття про типи мовлення і типологічну структуру тексту // Дивослово. 2004. №4. С. 23-26.
8. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти. К.: Ленвіт, 2003. С. 8-12.
9. Загнітко А.П. Особливості конструювання тексту // Український синтаксис. К., 1996. № 2. С. 161-162.
10. Закон України «Про освіту» (прийнятий Верховною Радою України від 05.09.2017 р.) стаття 1.
11. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах (психологічні та педагогічні аспекти): навч.-метод. посіб. для студ. пед. ф-ту / Г. П. Коваль, Р. В. Павелків, В. В. Сілков, О. О. Гумінська. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006.
12. Іванова Л. І. Від уміння переказувати прочитане до творчої роботи на основі тексту // Нова педагогічна думка. 2005. №3. С. 28-30.

13. Ігнатенко Н. Етапи діалогічної взаємодії молодших школярів із навчальним текстом // Школа першого ступеня. Переяслав-Хмельницький, 2003. Вип.7. С. 50-61.
14. Ігнатенко Н. Осмислення прочитаного через складання плану// Початкова школа. 2000. №10. С. 29 - 31
15. Ільченко Н.В. Філологічні дисципліни: розвиток творчих здібностей учнів// Вивчаємо українську мову та літературу. К., 2005. № 24. С. 21-23.
16. Каніщенко А.П. Система роботи над розумінням тексту у початковій школі. К.: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 2003. 95с.
17. Караман С. Методи і прийоми навчання української мови // Українська література в загальноосвітній школі. 2005. № 3. С. 25-27.
18. Карпалюк В.С. Лінгвістичний аналіз тексту як засіб розвитку образного мовлення молодших школярів // Дитяча книжка у сучасному освітньому просторі: реалії та перспективи. Кам'янець-Подільський, 2009.
19. Коба Л. Різномірні домашні завдання з української мови для 3 класу // Початкова школа. 2008. №1. С.17-18
20. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.
21. Коваль Г. П., Суржук Т. Б. Методика викладання української мови: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 368 с.
22. Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту. К.: Вища шк., 1984. -120 с.
23. Колодич О.Б. Сучасні підходи до вивчення мовленнєвої діяльності // Педагогіка і психологія. 2004. № 4. С. 55-60.
24. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи: методичні рекомендації / [Н. М. Бібік, О. Я. Савченко, Т. М. Байбара, М. С. Вашуленко та ін.]. К.: Початкова школа, 2004. 128 с.

25. Котик Т.М. Методика навчання української мови в початковій школі : Навчально-методичний посібник для студентів дистанційної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2015. 295с.
26. Крупа М. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 496 с.
27. Культура мовлення у процесі навчання: теорія і практика. Випуск 4. К.: Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, 2002. 119 с.
28. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид. : Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
29. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
30. Лещенко Г. Функціонально-комплексний підхід до роботи з текстом як засіб формування комунікативної україномовної компетенції школярів// Українська література в загальноосвітній школі. 2005. № 7. С. 26-30.
31. Лобанчук О. Способи добору літературних та мистецьких творів у процесі мовленнєвого розвитку учнів // Початкова школа. 2007. №12. С. 38-41.
32. Лобчук О. Ознайомлення молодших школярів з типами текстів / Сучасна школа України, 2012, №4, С. 48-51
33. Львов М.Р., Горєцький В.Г., Сосковская О.В. Методика преподавания русского языка в начальных классах. Москва: Academia, 2000. С.142-157.
34. Мацько Л.І, Сидоренко О.М, Мацько О.М. Стилїстика української мови. К.: Вища шк., 2003. С. 251.
35. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
36. Мілева І.В., Нікітіна А.В. Практикум з лінгвістики тексту: навч.-метод. пос. для студ. ВНЗ. Луганськ, 2011. 286 с.

37. Навчання і виховання учнів 3 класу: методичний посібник для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. К.: Початкова школа, 2005. 630 с.
38. Навчання і виховання учнів 4 класу: методичний посібник для вчителів / упоряд. О. Я. Савченко. – К.: Початкова школа, 2005. – 638 с.
39. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/nac.doktruna.doc>
40. Наумчук М.М., Наумчук І.І. Творчий підхід до роботи з текстом // Початкова школа. 1996. - №4. С. 15 - 18.
41. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі. - Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. 352 с.
42. Пархоменко Н. Методика роботи над словом, текстом на уроках читання // Початкова школа. 2007. №7. С. 44 - 48.
43. Пентиліук М. І. Текст як основа формування риторичних умінь і навичок // Українська мова і література в школі. 2008. №1. С.2-7.
44. Полевікова О.Б. Використання творчих вправ як засобу мотиваційного забезпечення процесу навчання рідної мови // Початкова школа. 2004. №3. С. 15-18.
45. Пономарьова К. І. Система лексичних вправ як засіб формування комунікативних умінь молодших школярів // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Рівне: РДГУ, 2003. Вип. 26.
46. Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи. Київ, 2016. 224 с.
47. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. К.: СПД «Цудзиневич Т.І.», 2007. 204 с.
48. Савченко О. Я. Новий етап розвитку чотирирічної початкової школи // Початкова школа. 2001. №1. С. 6-11.
49. Стативка В.І. Взаємозв'язане навчання видів мовленнєвої діяльності учнів основної школи у процесі підготовки та створення текстів. Автореф. дис... д-ра. пед. наук. Київ, 2006.

50. Сучасний урок: перлини досвіду : збірник методичних знахідок учителів початкових класів / упоряд. Н. Гордіюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2005. 112 с.
51. Сучасні шкільні технології / упоряд. І. Рожнятковська, В. Зоц. К., 2004. 112 с.
52. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: Інтегрований курс: Підручник для пед. вузів/За ред. А.П. Каніщенко, Т.О. Ткачук. К.: Промінь, 2003. 232с.
53. Українська мова. Енциклопедія. Редкол. М.П. Зяблюк, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. Київ: Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.
54. Янко Н. О. Формування стилістичних умінь учнів 3-4 класів у процесі роботи над текстами різних типів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 // Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. К., 2011. 20 с.
55. Янко Н.О. Текст як основа формування стилістичних умінь в учнів початкових класів / Актуальні проблеми загальної освіти в сучасних умовах, 2013. С. 118 -121.